

Epoka

POZYTYWIZM

- Podstawowe informacje o epoce (ramy czasowe, nazwa, filozofia)
- Sztuka
- Literatura i wzorce osobowe

POZYTYWIZM

Charakterystyka epoki

• Nazwa epoki

Termin pozytywizm jest używany na Zachodzie w kontekście filozofii Augusta Comte, które postulował rozwój społeczeństwa poprzez wiedzę pozytywną, czyli pewną i ścisłą, skłaniającą do praktycznego działania. W Polsce zaś termin pozytywizm określa epokę w historii literatury i sztuki.

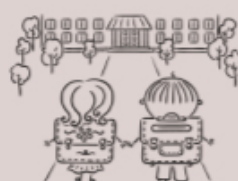

• Ramy czasowe

Za początek pozytywizmu uznaje się w Polsce upadek powstania styczniowego, a za koniec lay 90. XIX wieku.

• Kluczowe pojęcia

- **Praca organiczna**- praca na rzecz rozwoju gospodarczego państwa i podniesienia poziomu nauki i techniki.
- **Praca u podstaw**- dążenie do kształcenia ubogich warstw społecznych, zakładanie szkół dla ludu.
- **Asymilacja Żydów**- stopniowe przejmowanie przez Żydów kultury i języka polskiego, z zachowaniem odrębności wyznania.
- **Emancypacja kobiet**- dążenie do równouprawnienia i podejmowania przez kobiety pracy zawodowej.

• Tło społeczno-polityczne

Po upadku powstania styczniowego społeczeństwo podzieliło się na tych wspierających i tych krytykujących walczących o niepodległość. “Młodzi” propagowali porzucenie walk i rozwój społeczno-gospodarczy poprzez naukę i kształcenie ubogich warstw, zaś “starzy” romantycy popierali idee walki zbrojnej o wolność. Pozytywiści uważali, że uczestnikom powstania należy się szacunek, ale krytycznie odnosił się do konspiracji i planów kolejnego zrywu.

POZYTYWIZM

Charakterystyka epoki

• Tło społeczno-polityczne

W 1864 roku nastąpiło zniesienie pańszczyzny w Królestwie Polskim, w skutek czego 70% ludności uzyskało wolność i prawo do ziemi. Chłopi jednak nadal byli pogrążeni w ubóstwie, a wsie pozostawały przeludnione. Po upadku powstania styczniowego pogorszeniu uległa sytuacja szlachty, która została poddana licznym represjom. Pokolenie "młodych" starało się pomimo rusyfikacji i germanizacji ze strony zaborców wzmacniać wspólnotę narodową.

Na terenie zaboru rosyjskiego obowiązywała cenzura, w instytucjach publicznych nie można było posługiwać się językiem polskim. W Podobnej sytuacji znajdowali się Polacy przebywający na terenie zaboru pruskiego.

• Filozofia i nurty społeczno-polityczne

Ewolucjonizm

- Wszechświat, rozumiany przez Karola Darwina jako przyroda i społeczeństwa podlega prawu ewolucji- nieustannej przemianie w wyniki której jednostki słabsze, gorzej przystosowane są zastępowane przez jednostki silniejsze

Utylitaryzm

- Człowiek osiągnie szczęście tylko wtedy, gdy jego działanie będzie użyteczne dla społeczeństwa.
- Dobro ogółu zawsze powinno stać nad dobrem jednostki
- John Stuart Mill

Scjentyzm

- jedynym pewnym źródłem wiedzy jest nauka
- w sposób ścisły da się zajmować jedynie tym, co da się sprawdzić empirycznie (doświadczalnie)
- August Comte

Organicyzm

- społeczeństwo rozwija się w taki sposób jak biologiczny organizm- osłabienie jednej części powoduje słabość całego społeczeństwa
- Herbert Spencer

POZYTYWIZM

Charakterystyka epoki

• Cechy literatury

- **Realizm**- pisarze przedstawiali życie codzienne zgodnie z ich obserwacjami, byli wierni rzeczywistości, nie idealizowali jej.
- **naturalizm**- twórcy podejmowali również w swoich dziełach wątki dotyczące biedy, choroby, przemocy, brudu; uważali, że sztuka powinna ukazywać również to co budzi odrazę i przerażenie
- **dominacja prozy**- w literaturze pozytywistycznej najważniejsze dzieła obejmowały prozę powieściową oraz nowelistykę. Poezja nie odegrała w tej epoce znaczącej roli.
- **użyteczność**- wiele pozytywistycznych utworów służyło propagowaniu idei epoki, np. Pracy organicznej czy emancypacji kobiet. Wiele dzieł poruszało też problem asymilacji Żydów, ponieważ w tamtym czasie wśród ludności polskiej pojawiły się nastroje antysemickie. Dochodziło do licznych konfliktów i narastała atmosfera nieufności i niechęci.
- **Język ezopowy**- Cenzura zaborców sprawiła, że pisarze posługiwali się przenośniami, językiem pełnym aluzji, niezrozumiałym dla cenzorów.

• Typy bohatera

• Kobieta wyemancypowana - utrzymuje się z własnej pracy, jest niezależna, przeciwstawia się normom obyczajowym. (Helena Stawska z "Lalki" Prusa)
• Żyd - jest przeciwny izolowaniu się Żydów i stara asymilować się z polskim otoczeniem. (Doktor Szuman z "Lalki" Prusa)
• Idealista - jest marzycielem, który stawia sobie wznioste cele (Julian Ochocki z "Lalki")
• Inteligent - angażuje się społecznie, edukuje i pomaga biednym, ma poczucie misji (Witold Korczyński z "Nad Niemnem" Elizy Orzeszkowej)
• Kupiec - przyczynia się do rozwoju gospodarczego kraju (Stanisław Wokulski z "Lalki" Prusa)

POZYTYWIZM

Charakterystyka epoki

• Nurty w sztuce

Realizm

- sceny z życia codziennego prostego ludu
- odwzorowanie rzeczywistości bez idealizacji i patosu
- zerwanie z klasycznym kanonem piękna
- Np. Aleksander Gierymski, Józef Chetmoński

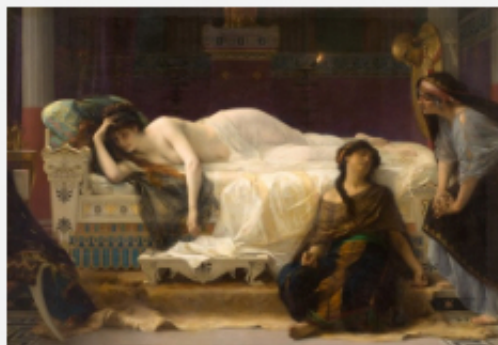
Naturalizm

- Fotograficzne odwzorowanie rzeczywistości z ukazaniem biedy, brudu, brzydoty.

Akademizm

- nurt postulujący, że sztuka powinna ukazywać tylko to co idealne i harmonijne
- podstawą wykształcenia artysty powinno być naśladowanie dawnych mistrzów
- tematy dzieł czerpane z mitologii i dawnej kultury

Eklektyzm

- nurt w sztuce polegający na łączeniu różnych stylów historycznych (np. klasycystycznego i gotyckiego)

